

Formanden: Hvis ingen gør indsigelse mod fremme af denne forespørgsel, betragter jeg tingets samtykke dertil som givet. (Ophold). Det er givet.

Den næste sag på dagsordenen var:

Tredje behandling af forslag til lov om ændring i lov om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring m. v. (Om regulering af understøttelsessatser m. v.).

(Anden behandling findes i tidenden sp. 4959).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sættes til forhandling.

Finansministeren (Hans R. Knudsen):

Det ærede medlem hr. Ninn-Hansen omtalte ved anden behandling de bestemmelser om medlemskab i arbejdsløhedskasser, som findes i forskellige kollektive overenskomster mellem statsinstitutioner, og pegede i denne forbindelse på statsministeriets cirkulærer af 7. juni 1933 og 28. februar 1935, hvorefter der bør tilkomme personer, som er forsikret mod arbejdsløshed, en vis fortrinsstilling ved antagelse til arbejder, som udføres for statens eller kommunens regning eller med tilskud fra stat eller kommune. Det ærede medlem udtalte derefter, at der ikke er nogen som helst mulighed for med disse cirkulærer som hjemmel at gennemføre de omtalte bestemmelser i de kollektive overenskomster.

Det er vanskeligt her at forstå det ærede medlems tankegang. Der er dog ingen, der vil betragte overenskomstbestemmelserne som gennemført med retlig hjemmel i cirkulæerne. Det er helt klart, at overenskomstbestemmelserne kan gennemføres uden nogen særlig hjemmel, naturligvis under forudsætning af, at de er lovlige, et spørgsmål, jeg senere skal vende tilbage til.

Det følger af det, jeg her har sagt, at jeg også må finde det vanskeligt at forstå baggrunden for det ærede medlems spørgsmål om, hvorvidt jeg, som det siges, anser samtlige de bestemmelser i overenskomsterne, som det ærede medlem omtaler, for at være i fuld overensstemmelse med de nævnte cirkulæreanvisninger. Cirkulæerne indehol-

der en henstilling fra statsministeriet til andre statsinstitutioner om fortrinsvis at beskæftige familieforsørgere og sådanne, som har forsikret sig mod arbejdsløshed. En sådan henstilling kan naturligvis ikke være til hinder for, at der senere på specielle områder, hvor det er påkrævet, indgås overenskomster, som ikke i enkeltheder svarer til henstillingen.

I udvalgets betænkning af 16. maj er i et bilag optaget en række bestemmelser fra kollektive overenskomster. Som det let kan ses, er der anvendt noget varierende formuleringer, og det er for så vidt ganske klart, at de ikke alle er fuldstændig overensstemmende med affattelsen af cirkulæerne fra 1930erne.

Det ærede medlem spurgte dernæst om, hvorledes staten og statsinstitutionerne kan hævde bestemmelserne over for de ansatte, og spurgte specielt, om jeg mener, at den ansatte, der ikke vil opfylde overenskomstkrauet om medlemskab af fagforening eller arbejdsløhedskasse, kan afskediges. Bsvarelsen af dette spørgsmål beror naturligvis på, om de såkaldte eksklusivaftaler i de kollektive overenskomster er lovlige og gyldige, et problem, der flere gange har været drøftet her i tinget.

Inden jeg går nærmere ind på dette spørgsmål, er der tre ting, jeg gerne straks vil have slået fast. For det første dette, at sådanne eksklusivaftaler anvendes på det private arbejdsmarked, og her er deres gyldighed positivt anerkendt både af den faste voldgiftsret og af de almindelige domstole. Jeg er naturligvis helt klar over, at man ikke herfra med sikkerhed kan slutte, at eksklusivaftalerne også må anvendes inden for de kollektive aftaler, som det offentlige indgår, men, og det er det andet, som jeg gerne vil fremhæve, det offentlige har gennem flere årtier og under skiftende regeringer indgået sådanne aftaler; og at disse gyldigt kan indgås, har for så vidt en bred tilslutning, som ikke på forhånd kan frakendes enhver betydning ved spørgsmålets retlige bedømmelse, navnlig ikke — og hermed kommer jeg til det tredje punkt — når ingen retsafgørelse med rette kan påberåbes mod deres gyldighed.

Jeg vil gerne uddybe dette sidste, da jeg ved, at der gør sig forskellige opfattelser gældende med hensyn til, hvad der kan

[Finansministeren.]

sluttes af den foreliggende domspraksis. De to domme, der har størst interesse for spørgsmålet, er Esbjergdommen fra 1932 og Århussagen fra 1958. Begge disse sager er tidligere drøftet indgående i det høje ting, og jeg skal derfor ikke gå i detaljer med hensyn til de faktiske forhold, som forelå i disse sager.

I Esbjergdommen underkendte højesteret en byrådsvedtagelse, hvorefter entreprenører ved kommunale arbejder skulle være forpligtet til udelukkende at beskæftige medlemmer af de almindelige fagforeninger, medens bl. a. medlemmer af Kristeligt dansk Fællesforbund skulle være udelukket. I 1958-dommen fandtes en afskedigelse af en kvindelig funktionær, som ikke ville indmelde sig i fagforeningen, men nok i arbejdsløshedskassen, ulovlig. Når jeg ikke mener, at der ud fra disse to domme kan drages slutninger af betydning for det spørgsmål, vi drøfter her, beror det på følgende:

I 1932-sagen forelå der ingen eksklusiv-aftale. I Århussagen fra 1958 forelå vel en sådan aftale, men den gik kun ud på, at kommunens kontorister skulle være medlemmer af deres fags anerkendte arbejdsløhedskasse, hvad den pågældende kontorist var. Det krav, der blev stillet til hende om medlemskab af fagforeningen, gik ud over eksklusivaftalen. Dette forhold fremhæves meget stærkt både i landsretsdommen og i højesteretsdommen. Hertil kommer, at 1932-dommen angik den særlige situation, hvor der på arbejdsmarkedet foreligger konkurrence mellem flere faglige organisationer, og fra dommen tør derfor intet sluttes til tilfælde, hvor en sådan konkurrence ikke foreligger.

Jeg er naturligvis bekendt med, at det har været hævdet, at eksklusivaftaler som de, vi her drøfter, er ulovlige. Det er gjort gældende, at det offentlige ved sådanne aftaler forfølger et ulovligt formål. Dette spørgsmål har vi i finansministeriet overvejet meget indgående, og om resultatet af disse overvejelser kan jeg oplyse følgende:

I hvert fald for så vidt angår eksklusivbestemmelser vedrørende medlemskab af en arbejdsløhedskasse — og det er jo langt de fleste eksklusivbestemmelser — må den betragtning, at bestemmelserne skulle være

udtryk for et ulovligt formål, anses for urigtig. Det formål, der tilstræbes ved disse bestemmelser, kan ikke stemples som ulovligt. Jeg lægger ikke alene vægt på, at det ud fra en generel socialpolitisk vurdering er samfundsmæssigt gavnligt, at arbejdere og funktionærer sikres mod arbejdsløshed, og at det er helt naturligt, at det offentlige, der bør søge at føre en socialt orienteret personalepolitik, tager dette hensyn i betragtning ved ansættelser. Men jeg lægger også vægt på, at det formål, der forfølges, positivt er stempet som anerkendelsesværdigt af lovgivningsmagten. Jeg tænker her navnlig på bestemmelsen i § 18 i loven af 1958 om iværksættelse af offentlige arbejder m. v. og beskæftigelse af arbejdsløse. I denne bestemmelse, der har forbilleder helt tilbage til 1913, fastslås, at der ved de arbejder, loven angår, fortrinsvis skal beskæftiges medlemmer af det eller de fags arbejdsløhedskasse, under hvis område arbejdet hører.

Som det fremgår af bilaget til udvalgsbetænkningen, er der enkelte af de kollektive overenskomster, som indeholder eksklusivbestemmelser om medlemskab af vedkommende fagforening. Det er muligt, at bestemmelser af denne type ikke ville være lovlige på et hvilket som helst område, men det er efter min opfattelse ikke rigtigt, når man undertiden generelt har villet frakende sådanne bestemmelser gyldighed, og de bestemmelser, der foreligger i praksis, kan efter min mening ikke med rette angribes.

Ud over at henvise til de tre synspunkter, som jeg nævnte i mine indledende bemærkninger om disse spørgsmål, vil jeg også gerne pege på, at det omfang, det offentliges virksomhed har i dag, og det meget store antal arbejdere og funktionærer, der som følge heraf må beskæftiges i det offentliges tjeneste, sætter en grænse for, i hvilket omfang det offentliges optræden som arbejdsgiver og herunder dets afslutning af kollektive overenskomster kan bedømmes efter andre grundsætninger end dem, der gælder på det private arbejdsmarked. Jeg tror, at der bør lægges vægt på, om det offentlige ved en eksklusiv-aftale så at sige gør sig til part i en konflikt mellem faglige organisationer, eller om aftalerne indgås på et område, hvor langt den overvejende del

[Finansministeren.]

af arbejderne eller funktionærerne er organiseret i det fagforbund, som eksklusiv-aftalen angår. De eksklusivbestemmelser om medlemskab af fagforeninger, som foreligger i praksis, tilhører den sidste gruppe af tilfælde, og på denne baggrund må jeg, som jeg allerede har sagt, anse i hvert fald disse bestemmelser for lovlige.

Helge Nielsen: Mellem anden og tredje behandling har udvalget afholdt et møde, og et flertal i udvalget, bestående af socialdemokratiets, de radikales og socialistiske folkepartis medlemmer, kan anbefale lovforslaget til uændret vedtagelse.

Et mindretal, bestående af venstres og de konservatives medlemmer, ønsker selv at motivere sin stilling til lovforslaget.

Søren Andersen: Venstre stillede ved anden behandling sammen med det konservative folkeparti en række ændringsforslag væsentlig af principiel art. Samtlige ændringsforslag blev stemt ned, og selv om der fra det ærede medlem hr. Aage Foghs side både forud for anden behandling og mellem anden og tredje behandling blev gjort forsøg på formidling, var socialdemokratiet og den højtærede minister ubøjelig; han ville ikke ændre en tøddel.

Vi ville imidlertid være med til betydelige forbedringer, bl. a. med hensyn til dagpengesatserne. Alligevel blev jeg dagen efter overrasket ved at læse socialdemokratiets hovedorgan, Aktuelt, som med tommehøj overskrift skrev — jeg beder den højtærede formand om tilladelse til et kort citat —:

„Overbudspolitik sagde VK-partierne om understøttelsessatserne.“

Ved nærmere læsning af stoffet fremgik det, at det var venstres ordfører, Søren Andersen, som havde kaldt reformen for overbudspolitik. Såvel overskrift som tekst savner imidlertid ethvert grundlag i virkeligheden, og der kan ikke findes nogen som helst støtte herfor i de forhandlinger, der er ført, hverken under første eller anden behandling. Derimod brugte jeg udtrykket overbudspolitik på samme måde, som bladet Aktuelt gør det, om socialistisk folkepartis ændringsforslag. Det er klart, at der her har indsneget sig en fejl, og jeg venter, at

den fejlende vil gøre sit til, at fejlen rettes. Blot må jeg sige, at jeg er spændt på, om fejlen rettes i samme udstyr, som angrebet blev bragt i.

I samme ånd, som vi har forhandlet om dette lovforslag og stillet vore ændringsforslag, skal jeg meddele, at vi fra mit partis side ønsker at anbefale at undlade at stemme.

Asger Jensen: Det forholder sig, således som jeg redegjorde for ved anden behandling: det var ikke i udvalget muligt at få taget tilstrækkeligt hensyn til vore synspunkter, i hvert fald ikke fra det store regeringsparti. Under anden behandling omtalte den højtærede minister vort ændringsforslag, der gik ud på, at arbejdsløhedskasser skulle have et minimum af medlemmer på 500 i stedet for som nu på 100. Vi erklærede os villige til at drøfte dette forslag, men det blev fejlet til side i udvalget. Herefter er det forståeligt, at mit parti ikke kan stemme for lovforslaget, og vi vil nu ved tredje behandling undlade at stemme.

Ninn-Hansen: Den højtærede finansministers meget saglige og meget indgående redegørelse synes jeg der er al mulig grund til at takke for. Jeg tror også, at det er på tide, vi får lejlighed til med den højtærede finansminister som vejleder, således som det er sket, at bedømme virkningerne af de aftaler, der indgås med dem, som er ansat i statens tjeneste.

Den højtærede finansminister var, forstod jeg, ganske enig med mig i, at man ved disse eksklusivbestemmelser går langt længere med hensyn til kravene over for de ansatte, end man gør ved de cirkulærer fra 30erne, der har været nævnt. Det er muligt, at man i den forbindelse ikke kan tale om, hvorvidt der er hjemmel eller ej, men det er i hvert fald således, at man må sige, at et cirkulære, der har været gældende i lang tid, indeholder bestemmelser, som man har sluttet sig til, når ikke man har taget afstand fra dem. Når derimod der indføres en række nye overenskomstbestemmelser, så har f. eks. folketinget ikke haft lejlighed til at tage stilling til dem tidligere, og derfor har det haft interesse at få at vide, hvor langt man er gået på det område, og også at høre den højtærede finansministers kommentarer dertil.

[Ninn-Hansen.]

Den højtærede finansminister mente — efter min opfattelse ganske rigtigt — at spørgsmålet om, hvorvidt de enkelte eksklusivbestemmelser er lovlige eller ej, afhænger af, om de opfylder et lovligt formål, og dér satte den højtærede finansminister selv et spørgsmålstegn ved det lovlige i, at man kræver medlemskab af en fagforening. Den højtærede finansminister mente derimod, at medlemskab af en arbejdsløsheds-kasse var et berettiget krav, men jeg vil tro, det stiller sig noget anderledes, hvis det drejer sig om medlemskab af en bestemt arbejdsløshedskasse.

Den højtærede finansminister svarede ikke på spørgsmålet om, hvorledes staten eventuelt ville håndhæve disse bestemmelser, om man ville gøre det med krav om afskedigelse. Jeg skal heller ikke i dag anmode den højtærede minister om at komme nærmere ind på det; det er jo således, at hvis det høje ting mener, at man ikke skal opretholde bestemmelser af denne art, vil det være berettiget, at spørgsmålet kommer frem igen, når folketinget begynder sit arbejde i oktober, altså til efteråret, idet der da vil være mulighed for at opsigte de overenskomstbestemmelser, man ikke synes om. Der er dog én betragtning — det vil jeg gerne sige allerede nu — som jeg synes den højtærede finansminister har ganske ret i. Jeg tænker på den højtærede finansministers udtalelse om, at man må lægge vægt på, at det offentlige ikke gør sig til part i en konflikt mellem flere faglige organisationer. Hvis en sådan konflikt opstår, synes jeg ganske afgjort, at det offentlige i alle tilfælde skal være tilbageholdende med at afslutte overenskomster, der indeholder sådanne eksklusivbestemmelser.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslaget

vedtoges enstemmigt med 95 stemmer; 51 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

Tredje behandling af forslag til lov om teknologiske institutter og konsulentvirksomhed.

(Anden behandling findes i tidenden sp. 5005).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Lovforslaget

vedtoges enstemmigt med 148 stemmer.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

Tredje behandling af forslag til lov om ændringer i lov om rettens pleje. (Nævningers og domsmænds udtagelse).

(Anden behandling findes i tidenden sp. 4998).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Lovforslaget

vedtoges enstemmigt med 150 stemmer.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om ændring af loven om oprettelse af „Statens almindelige Videnskabsfond“.

(Første behandling findes i tidenden sp. 2378, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 1079).

Der var ikke stillet ændringsforslag.